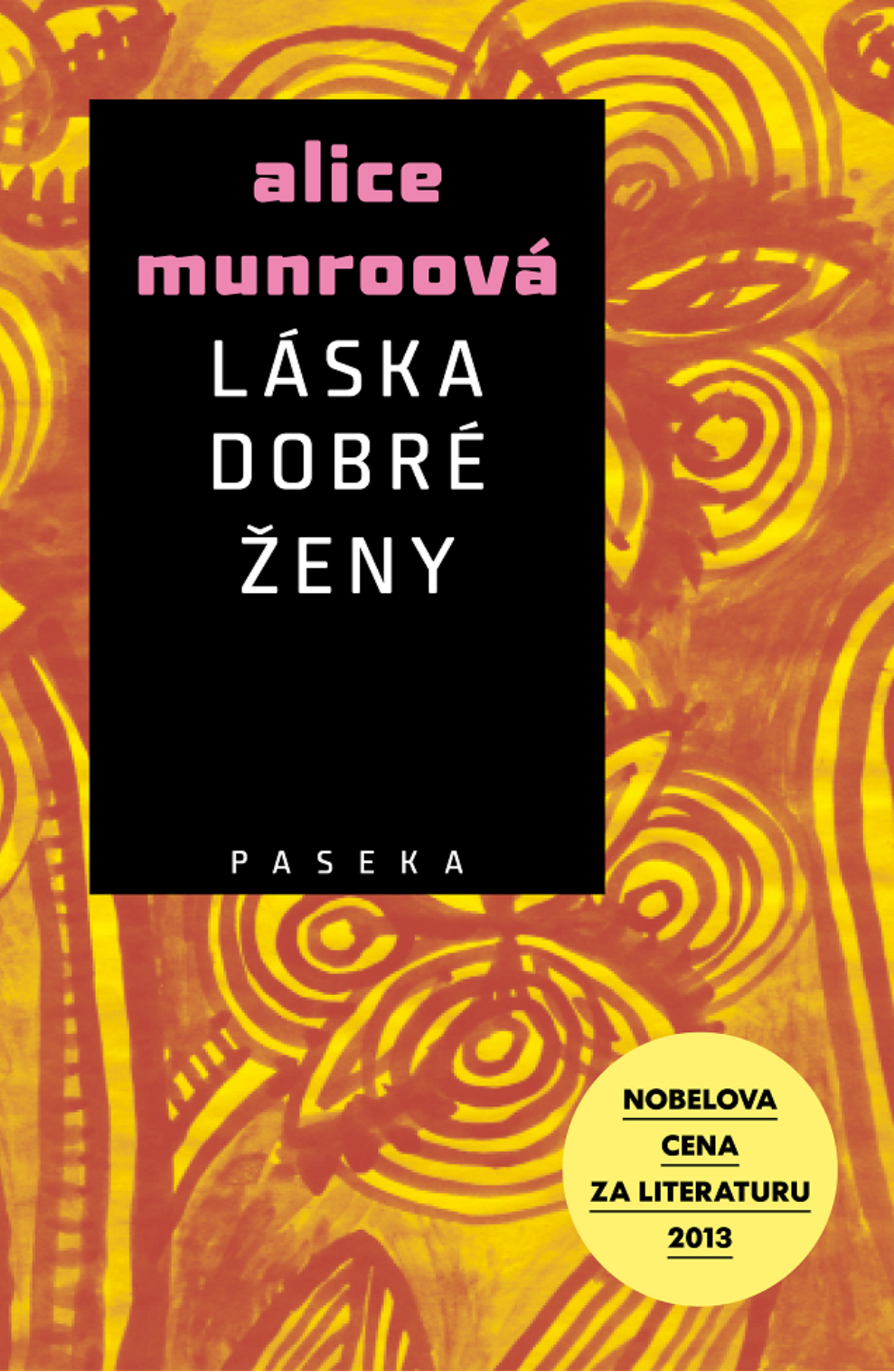

**alice
munroová**

**LÁSKA
DOBRÉ
ŽENY**

P A S E K A

**NOBELOVA
CENA
ZA LITERURU
2013**

Alice Munroová
Láska dobré ženy

alice
munroová
LÁSKA DOBRÉ
ŽENY

Nakladatelství Paseka
Praha – Litomyšl

PŘELOŽILY ZUZANA MAYEROVÁ A ALENA JINDROVÁ-ŠPILAROVÁ

THE LOVE OF A GOOD WOMAN

Copyright © 1998 by Alice Munro

All rights reserved

Translation © Alena Jindrová-Špilarová, 2003, Zuzana Mayerová, 2015

ISBN 978-80-7432-620-2

Ann Closeové,
mé dávné přítelkyni a neocenitelné redaktorce

Děkuji Ruth Royové, Mary Carrové
a D. C. Colemanovi za cenné odborné rady,
které mi při psaní těchto povídek velice pomohly.

Děkuji také Regu Thompsonovi za podnětnou
a tvůrčí spolupráci při ověřování konkrétních skutečností.

LÁSKA DOBRÉ ŽENY

Už několik desítek let je v městečku Walley muzeum, kde si může návštěvník prohlédnout nejrůznější pozoruhodnosti – fotografie, máselnice, koňské postroje, staré zubařské křeslo, nepraktický strojek na loupání jablek nebo třeba krásné skleněné a porcelánové izolátory, jaké dřív bývaly na telegrafních sloupech.

Je tam také červená krabice s natištěným nápisem D. M. WILLENS, OČNÍ SPECIALISTA, a u ní popisek: „Tato krabice s optometrickými nástroji, ačkoli není příliš stará, je zajímavou místní kuriozitou, protože patřila panu D. M. Willensovi, který se roku 1951 utopil v řece Peregrine. Krabice se i po této nešťastné události zachovala a byla anonymním nálezcem věnována do muzejních sbírek.“

Oftalmoskop ze všeho nejvíc připomíná sněhuláka. Tedy svou horní částí – tou, která je připevněna k duté rukojeti. Velké kolečko s menším kolečkem nahoře. Větší kolečko má uprostřed otvor, kterým se optik dívá, když během vyšetření vyměňuje čočky. Rukojeť je těžká, protože v ní jsou stále baterie. Kdybyste je vyndali a zasunuli místo nich na obou koncích zploštělou tyčku, která tvoří součást příslušenství, mohli byste k přístroji připojit elektrický kabel. Podle všeho však bylo nutné, aby byl přístroj použitelný i v místech, kde není elektřina.

Retinoskop vypadá složitěji. Pod prohnutou čelní sponou je cosi, co připomíná hlavu elfa, s kulatým plochým obličejem

a špičatou kovovou čepičkou, která svírá úhel pětáctýřiceti stupňů s tenkým sloupkem, na jehož konci má svítit světélko. Elfí obličej je ze skla a vypadá jako jakési tmavé zrcadlo.

Všechny součásti jsou černé, ale je to jenom barva. Na některých místech, kde se jich optik dotýkal nejčastěji, je barva setřená a prosvítá pod ní stříbřitě lesklý kov.

I. JUTSKO

Říká se tomu tady Jutsko. Kdysi tu stával mlýn a poblíž vesnice, koncem minulého století však už zde nebylo nic a místo vlastně nikdy nevynikalo ničím pozoruhodným. Většina lidí se domnívá, že bylo pojmenováno na počest slavné námořní bitvy z první světové války, ve skutečnosti však byly osada i mlýn v rozvalinách už léta předtím, než k bitvě došlo.

Tři chlapci, kteří sem jednoho nedělního dopoledne počátkem jara roku 1951 přišli, žili jako většina místních dětí v přesvědčení, že jméno nějak souvisí se starými prkny trčícími z říčního břehu a s dalšími tlustými kůly, jež stály ve vodě opodál a připomínaly cosi jako nepravdělnou vojenskou palisádu. (Ve skutečnosti se jednalo o zbytky hráze postavené v době, než lidé začali používat beton.) Jedinými dalšími pozůstatky minulosti byla hromada základových kamenů a u ní keř šeříku a několik velkých starých jabloní zdeformovaných rakovinou a pak mělký náhon, který každé léto zarůstal houštinou kopřiv.

Z hlavní silnice z městečka sem vedla odbočka, přesněji řečeno vedlejší cesta, která ani nebyla šterkovaná a na mapách byla vyznačena jen tečkovaně jako polní cesta. Dost často po ní jezdili lidé v létě, když si chtěli zaplavat v řece, nebo se sem v noci uchylovaly milenecké páry hledající klidné místo k zaparkování. Kousek od břehu bylo prostranství, kde se dalo s autem otočit, ale ve vlhkém období bylo okolí tak hustě

zarostlé kopřivami, bolševníkem a bolehlavem, že auta někdy musela celou cestu zpátky na hlavní silnici couvat.

Stopy pneumatik vedoucí až k vodě byly toho jarního dopoledne vcelku zřetelné, ale chlapci, kteří mysleli jen na koupání, si jich nevšimli. Přinejmenším o tom jako o koupání budou mluvit – až se vrátí do městečka, budou se přede všemi vytahovat, že si byli zaplavat v Jutsku, ještě než roztál poslední sníh.

Tady výš proti proudu byla voda studenější než na širším toku blíž k městu. Na stromech podél břehů ještě nevyrašil ani lísteček – jediná zeleň v dohledu byly trsy divokého česneku a blatouchy svěží jako špenát lemuující potůčky, které si razily cestu k řece. A na protějším břehu, pod skupinkou cedrů, opravdu zahlédli to, co hledali – protáhlou úzkou neústupnou závěj, šedou jako kamení.

Opravdu ještě neroztál.

Naskákali do vody a ledový chlad jimi projel jako nůž. Jako ledové dýky proklál víčka jejich pevně zavřených očí a zaryl se jim zevnitř do lebeční dutiny. Udělali pár rychlých temp a honem z vody vylezli; výskali a drkotali zuby, spěšně soukali ztuhlé údy do oblečení a vnímali bolest, jak se jim po těle opět rozlévala krev, a taky úlevu, že to opravdu dokázali.

Otisky kol, kterých si předtím nevšimli, vedly přímo loukou, kde teď nic nerostlo a kde byla jen vrstva slehlé, jako sláma vybledlé loňské trávy. Mířily rovnou do řeky, bez jediné známky, že by vozidlo chtělo zabočit. Chlapci po nich šlapali. Tou dobou ale byli u řeky už tak blízko, že je zaujalo něco mnohem podivnějšího než stopy pneumatik.

Na hladině totiž spatřili zvláštní, namodralý odlesk, který nebyl jen odrazem oblohy. Byl to automobil spočívající na svažujícím se dně; přední kola a kapotu měl zabořené do bahna a zadním nárazníkem se téměř dotýkal hladiny. Světle modrá barva tehdy nebyla u aut příliš obvyklá a stejně tak byl neobvyklý jeho oblý tvar. Okamžitě vůz poznali. Malé

anglické autíčko, austin, nepochybně jediné svého druhu v celé zemi. Jeho majitelem byl pan Willens, místní optik. Když v něm jel, vypadal se svou malou, podsaditou postavou se širokými rameny a velkou hlavou jako nějaká figurka z komiksu. Byl v tom autíčku nacpaný jako v těsném obleku.

Vůz měl střešní okno, které pan Willens v teplém počasí otevíral. Bylo otevřené i teď. Přesto chlapci moc dobře neviděli, co je uvnitř. Díky světlé barvě se tvar auta ve vodě rýsoval docela jasně, ale voda nebyla příliš čirá, takže se tmavší místa nejevila zřetelně. Chlapci si na břehu sedli na bobek a pak si dokonce lehli na břicho a natáhli hlavu jako želvy, jak se snažili něco rozeznat. Otvorem ve střeše vozu vyčuhovalo cosi tmavého a chlupatého, jako ocas velkého zvířete, a líně se to pohybovalo v proudící vodě. Brzy pochopili, že je to paže v rukávu tmavého kabátu z nějaké silné, huňaté látky. Zdálo se, že tělo uvnitř vozidla – muselo to být tělo pana Willense – zaujímá podivnou polohu. Síla vodního toku – v tomto ročním období byl i tady poměrně silný proud – je musela nějak nadzvednout ze sedadla a vynést nahoru, takže se ramenem dotýkal střechy auta a jedna paže se uvolnila a vyklouzla ven. Hlavu měl patrně zaklíněnou u dvířek na straně řidiče. Jedno přední kolo bylo zabořené do bahna o něco víc než druhé, takže se auto naklánělo nejen dopředu, ale i na bok. Soudě podle polohy těla však muselo být postranní okénko otevřené a hlava vyčnívat ven. To ale neviděli. Mohli si jen představit obličej pana Willense, jak jej znávali – velkou čtverhrannou tvář, která se často podivně teatrálně mračila, i když z ní nikdy nešel skutečný strach. Krátké vlnité vlasy, na temeni měděně narezlé, nosíval sčesané do čela. Obočí měl tmavší než vlasy, husté a huňaté, jako by měl nad očima přilepené dvě housenky. Chlapcům připadal jeho obličej groteskní, stejně jako obličej mnoha dospělých, a toho, že jej uvidí utopený, se nebáli. Prozatím ale viděli jen paži a bledou dlaň. Rozeznali ji docela zřetelně, jakmile si zvykli dívat se

skrze vodu. Povlávala tam neklidně a zmateně jako peříčko, přestože vypadala těžká jako kus těsta. A stejně tak obyčejná, jakmile si člověk zvykl, na co se vlastně dívá. Nehty připomínaly malé úhledné obličejíčky tvářící se docela normálně a přívětivě, jako by celkem rozumně nechtěly mít se svou momentální situací nic společného.

„Ty bláho,“ vydechli chlapci. A pak hlasitěji a se znatelnou úctou, téměř vděčností. „*Ty bláho.*“

Letos byli takhle venku poprvé. Přišli k řece od mostu – od mostu s jedním jízdním pruhem a dvěma oblouky, kterému se mezi místními přezdívalo Pekelná brána nebo Smrták, ačkoli nebezpečí cíhalo spíš v ostré zatáčce hned za jeho jižním koncem než na mostě samém.

Vedl po něm docela normální chodník pro pěší, ale po tom chlapci nešli. Nechodili po něm nikdy. Možná kdysi dávno, když byli ještě tak malí, že je dospělí vodili za ručičku. Ty časy ale byly dávno pryč; odmítali se k nim znát, i kdyby jim někdo předložil jako důkaz dobové fotografie nebo je nutil poslouchat rodinné historky.

Šli po železné traverze na opačné straně mostu, než byl chodník. Traverza byla přibližně osm palců široká a vedla asi stopu nad úroveň vozovky. Řeka pod nimi unášela zimní náklad tajícího sněhu a ledu do Huronského jezera. Teprve nedávno se tok vrátil do svého koryta po každoroční povodni, která pravidelně proměňovala louku v jezero, brala s sebou mladé stromky a unášela loďky a chaty, které jí stály v cestě. Na hladině se odráželo bledé slunce a voda plná bahna z okolních polí připomínala vařící se karamelový pudink. Kdyby však do ní někdo spadl, zmrzl by na kost a proud by ho vyvrhl do jezera, pokud by mu předtím nerozbil hlavu o betonové pilíře.

Troubila na ně kolemjedoucí auta – varovně nebo pohoršeně –, ale toho si nevšíмали. Kráčeli dál husím pochodem,

soustředění jen na sebe jako náměsíčníci. Na severním konci mostu odbočili na louku a pátrali po vyšlapaných cestíčkách z loňska. Voda opadla teprve nedávno, takže chůze po nich nebyla nijak snadná. Klopýtali mezi polehlými křovinami, přeskakovali z jednoho drnu zabahněné trávy na druhý. Občas šlápli vedle do bláta nebo louže stojaté vody, a když už měli nohy docela mokré, přestali se o to, kam doskočí, starat úplně. Čvachtali blátem a podmáčenými dolíky a voda jim šplíchala až do holínek. Teplý vítr rozháněl cáry mraků připomínající přadena vypárané vlny, rackové a vrány skřehotali a střemhlav se snášeli k řece. Vysoko nad nimi kroužila hejna krkavců; vrátili se i drozdi a před očima se jim v párech míhali vlhovci s jasně červenými křídélky, jako by si je namočili v barvě.

„Měl sem si vzít dvaadvacítku.“

„Měl sem si vzít dvanáctku.“

Byli už příliš velcí na to, aby s klackem u líce napodobovali zvuky výstřelů. Mluvili o puškách, jako by bylo samozřejmé, že kluci jako oni mohou mít zbraň.

Vystoupali po severním břehu, kde byl jen holý písek. Říkalo se, že sem chodí klást vejce želvy. Teď na to bylo ještě brzy, a navíc vyprávění o želvích vejcích pocházelo z dob dávno minulých – žádný z chlapců je tady nikdy neviděl. Přesto zkusmo rozkopávali písek, co kdyby. Pak se rozhlédli a hledali místo, kde loni jeden z nich ještě s dalším kamarádem našel pánevní kost krávy, kterou přinesla velká voda odněkud z jatek. Řeka spolehlivě každé jaro odnášela a jinde zanechávala množství nečekaných bizarních i důvěrně známých předmětů. Klubka drátu, celé neporušené schodiště, zohýbanou lopatu, nakřáplý hrnec. Pánevní kost se tehdy zachytila na větvi škumpy – což bylo docela případné, protože husté rovné větve s narezlými špičkami připomínaly kravské nebo jelení rohy.

Chvilí se tam potulovali – Cece jim ukázal zmíněnou větev –, ale nenašli nic.

Tu kost tenkrát našel Cece Ferns s Ralphem Dillerem, a když se ho zbylí dva zeptali, kam se vlastně poděla, řekl: „Vzal si ji Ralph.“ Jeho dnešní společníci – Jimmy Box a Bud Salter – věděli proč. Cece si nemohl odnést domů nic, co nebylo tak malé, aby to dokázal schovat před otcem.

Rozpovídali se o užitečnějších nálezech, které se jim v minulých letech naskytly. Zbytky plotu se daly použít například na stavbu voru, kusy prken na vybudování dlouho plánované chajdy nebo ložky. Opravdu o štěstí se dalo mluvit, když se jim podařilo objevit uvolněné pasti na ondatry. S tím už se dalo podnikat. Stačilo vzít pár prken, na ně ulovené zvíře připevnit a pak někde štípnout nůž, aby se dalo stáhnout. Mluvili o tom, že si zaberou opuštěnou kůlnu na konci slepé cesty za bývalou koňskou stájí. Na dveřích sice visí zámek, ale pravděpodobně se tam dá vlézt oknem – večer rozebrat prkna, kterými je zabedněné, a za svítání je zase přitlouct zpátky. Posvítit si můžou baterkou. Ne – lucernou. Můžou ondatry stáhnout, kožky pak napnout na dřevěný rám, prodat a vydělat spoustu peněz.

Ten plán jim připadal tak skutečný, že se dokonce začali strachovat, jestli můžou nechat cenné kožešiny v kůlně přes den. Jeden z nich bude muset u kůlny zůstat na stráž, zatímco ostatní půjdou kontrolovat pasti. (O škole nepadlo ani slovo.)

Takhle spolu mluvili, když se dostali za hranice města. Dohadovali se, jako by byli nezávislí – nebo téměř nezávislí – na dospělých, jako by nechodili do školy a nebydleli u rodičů, jako by nemuseli kvůli svému věku snášet žádná příkoří. A taky jako by jim příroda i výtobytky civilizace mohly zajistit vše, co pro své podnikání a dobrodružství potřebují, aniž by se sami museli nějak zvlášť snažit a riskovat.

Jakmile opustili město, změnila se ještě jedna věc, totiž že se prakticky přestali oslovovat jménem. Svá skutečná jména stejně skoro nepoužívali – dokonce ani jejich domácí

podoby jako Bud. Ve škole měl skoro každý nějakou přezdívku, která zpravidla souvisela s tím, jak dotyčný vypadal nebo mluvil, jako Vejr nebo Brebta, nebo jiné, třeba Prudič nebo Srábek, které byly odvozené od nějaké významné události, ať už skutečné či vymyšlené, ze života jmenovaného nebo – takové přezdívky se dědily po generacích – jeho bratrů, otců a strýců. Ale ani ty v lese nebo u řeky nepoužívali. Když se potřebovali navzájem oslovit, zpravidla řekli jen „Hele“. Dokonce i jména nějak pohoršlivá nebo vulgární, která dospělí snad ani nikdy neslyšeli, by narušila pocit, jež v takových chvílích sdíleli, že to, jak vypadají, jak se chovají a z jakého pocházejí rodinného zázemí, berou za naprosto samozřejmé.

Přesto se vzájemně nepokládali za kdovíjaké kamarády. Rozhodně by neřešili, kdo je cí nejlepší nebo druhý nejlepší kamarád, a taky by nikdy takové žebříčky neustále neměnili, jak to dělávají dívky. Kdokoli z nejméně tuctu dalších chlapců by mohl kdykoli zaujmout místo kteréhokoli z těchto tří a okamžitě by byl ostatními bez sebemenších výhrad přijat. Většina členů tohoto společenství byla ve věku mezi devíti a dvanácti lety, byli tedy už příliš staří na to, aby byli odkázáni jen na dvorek a nejbližší okolí domova, ale ještě příliš mladí, aby měli nějakou práci – byť by jen zametali chodník před obchodem nebo rozváželi na kole zeleninu. Většinou bydleli na severním předměstí, což znamenalo, že je podobná práce čeká, jen co k ní dorostou, protože nikoho z nich rodiče nepošlou studovat do Appleby nebo na Upper Canada College. Nikdo z nich nebydlel v chatrči a neměl ve vězení žádného příbuzného. Přesto byly zřetelné rozdíly mezi tím, jak žili doma, a tím, co se od nich v životě očekávalo. Ty rozdíly nicméně přestaly být důležité, jakmile neměli na dohled místní věznici, mlátičku obilí nebo věže kostela a na doslech zvony z budovy městského soudu.

Cestou zpátky šli rychle. Chvílemi přidali do klusu, ale neběželi. Odpustili si poskakování, lelkování a čvachtání v loužích, stejně jako pokřikování a výskání, jaké provozovali cestou z města. Naplavené zbytky po povodni zaznamenali, ale nezdržovali se podrobným prohlížením. Dalo by se říct, že se pohybovali jako dospělí, přiměřeně pravidelným tempem a nejkratší cestou s vědomím toho, kam musejí dojít a co musejí udělat. Měli před sebou jasný úkol a před očima jasný obraz, který vstoupil mezi ně a svět většiny dospělých. Řeka, auto, paže, ruka. V duchu si připravovali, jak v určitém okamžiku spustí povyk. Vpadnou do městečka, budou mávat rukama a hlasitě vyvolávat svou novinu, a všichni kolem budou poslouchat jako opáření.

Most přešli stejným způsobem jako vždycky, po traverze. Tentokrát však neprožívali žádný pocit triumfu, vítězství nad nebezpečím, nonšalance. Mohli jít docela dobře i po chodníku.

Místo aby zabočili na klikatou silnici, kterou by se dostali do přístavu a pak na hlavní náměstí, pustili se rovnou do kopce po pěšině, jež ústila u nádraží. Hodiny právě odbíjely čtvrt. Čtvrt na jednu.

Tou dobou chodívali lidé domů na oběd. Úředníci z kanceláří odpoledne nepracovali, ale prodavači v obchodech měli polední volno – v sobotu mívaly obchody otevřeno až do deseti nebo jedenácti večer.

Většina lidí chodila domů na teplé, syté jídlo. Vepřovou kotletu nebo klobásu, vařené hovězí, sekanou. K tomu opékané brambory nebo bramborová kaše; zelenina ze zásob uskladněných na zimu, kapusta nebo smažená cibulka. (Některé hospodyně, ty zámožnější nebo línější, otevřely plechovku hrášku nebo fazolí.) Chleba, pečivo, kompot, koláč. Dokonce i lidé bez domova nebo ti, kteří se tam z nějakého důvodu nechťeli vracet, usedali k podobnému jídlu třeba

v hostinci U vévody z Cumberlandu nebo v Obchodním hotelu, nebo za míň peněz u zapocených oken Shervillova mléčného baru.

Domů se vraceli hlavně muži. Ženy už doma byly – ženy byly doma pořád. Jen některé ženy středního věku, které pracovaly v obchodech nebo kancelářích z důvodu, za nějž samy nemohly – manžel byl buď mrtvý, nebo nemocný, nebo nikdy žádného neměly –, a které se znaly s matkami chlapců, na ně teď volaly dokonce i přes ulici (nejhůř to snášel Bud Salter, kterému říkaly Buddy) škádlivým nebo rozverným tónem, jako by chtěly naznačit, že dobře vědí, jak to u nich doma chodí, a že je znaly už jako miminka.

Muži se s oslovováním jmény nenamáhali, i když chlapce samozřejmě znali. Říkali jim „mládenci“ nebo „kluci“ nebo někdy dokonce „pánové“.

„Maucta, pánové.“

„Nazdárek, mládenci, dneska rovnou domů?“

„Tak co, kluci, jakýpak jste hnedka po ránu vyváděli darebačiny?“

Všechny pozdravy zněly žertovně a dobromyslně, jen míra se lišila. Muži, kteří jim říkali „kluci“, na tom byli o něco líp – nebo si aspoň přáli, aby tak působili – než ti, kteří používali slovo „mládenci“. Oslovení „mládenci“ jako by naznačovalo, že bude následovat kázání za nějakou nepřístojnost, ať už skutečnou nebo imaginární. Slovo „kluci“ vypovídalo o tom, že mluvčí byl sám kdysi taky mladý. A titul „pánové“ – to byl zjevný posměch nebo pohrdání, nicméně bez nebezpečí přednášky o slušném chování, protože osoba, která je takhle oslovila, se tím prostě nehodlala obtěžovat.

Když chlapci na pozdrav odpovídali, nechávali oči sklopené a nikdy je nezvedali nad úroveň kabelky v případě dámy nebo ohryzek v případě pána. Zřetelně pronesli „Dobrý den“, protože v opačném případě by z toho mohly být nepříjemnosti, a na otázky odpovídali zásadně „Ano, pane“ nebo

„Ne, pane“ nebo „Nic“. I dnes cítili při oslovení stejný neklid a zmatek a jejich odpovědi byly jako vždy co nejúspornější.

Na nároží se museli rozdělit. Cece Ferns, kterému se nikdy domů nechťelo, se rozloučil jako první. „Takže po obědě.“

„Jo,“ přisvědčil Bud Salter. „Musíme zajít do města.“

Což znamenalo, jak všichni pochopili, „do města na policii“. Celkem přirozeně a bez velkého dohadování dospěli k novému plánu, ke střízlivější verzi, jak se podělit o svou novinu. Že nic neřeknou doma, si ale výslovně neslibili. Nebyl vlastně žádný důvod, proč by se Bud Salter nebo Jimmy Box nemohli svěřit rodičům.

Cece Ferns se doma zásadně nesvěřoval s ničím.

Cece Ferns byl jedináček. Jeho rodiče byli starší než rodiče většiny ostatních chlapců, nebo snad jenom starší vypadali, protože měli tak těžký život. Když se Cece odpoutal od kamarádů, přidal do klusu, jak byl poslední kus cesty k domovu zvyklý. Ne snad že by se tam tak těšil, ale protože měl pocit, že by tím mohl něco nějak vylepšit. Že mu třeba ten závěrečný úsek od poslední křižovatky, kdy už byl vždycky celý nervózní, rychleji uteče.

Matka byla v kuchyni. To bylo dobře. Vstala už z postele, i když měla stále na sobě župan. Otce neviděl, a to bylo taky dobře. Pracoval na mlátičce a v sobotu odpoledne měl volno, takže nebyl-li touto dobou doma, šel pravděpodobně rovnou k Vévodovi. Což znamenalo, že ho můžou čekat až navečer.

Ceceho otec se jmenoval stejně jako syn. Jméno Cece Ferns bylo ve Walley dobře známé a přijímané s tradiční showvávostí, a bylo téměř jisté, že až se za třicet nebo čtyřicet let vyskytne v nějaké historce, budou všichni vědět, že se jedná o otce, ne o syna. Jestliže se někdo ve městě relativně nový zeptal: „To provedl Cece?“ dostalo se mu odpovědi, že nikdo neřekl, že *tenhle* Cece.

„Teď se bavíme o jeho tátovi.“

Bavili se o tom, jak jednou musel Cece Ferns do nemocnice se zápalem plic nebo kvůli nějaké jiné vážné chorobě a jak ho ošetřovatelky zabalily do mokrých ručníků a prostěradel, aby srazily horečku. Hrozně se zpotil a všechny ty ručníky a prostěradla úplně zhnědly. To jak z něj vytáhly nikotin. Sestry ještě nikdy nic takového neviděly. Cece z toho měl velkou švandu. Prohlásil, že s kouřením a pitím alkoholu začal už v desíti letech.

Nebo jak se tenkrát vydal do kostela. Těžko říct proč, ale šel k baptistům, snad že k nim patřila jeho manželka a on se jí chtěl zavděčit, i když to znělo ještě nepravděpodobněji. Bylo zrovna přijímání, a v baptistickém kostele jsou sice oplatky opravdu oplatky, ale místo vína se používá vinný mošt. „Co je to za patok?“ rozkřikl se Cece Ferns. „Jestli je tohle krev beránka božího, tak to byl zatraceně chudokrevnej.“

V kuchyni Fernsových chystala matka oběd. Na stole ležel bochník nakrájeného chleba a otevřená plechovka červené řepy. Několik koleček klobásy, kterou opekla ještě před vaříčky, i když to měla udělat obráceně, čekalo na teplém místě na sporáku. Teprve teď se pustila do smažení vajec. Skláněla se nad plotýnkou, v jedné ruce svírala plochou naběračku a druhou si tiskla na břicho a snažila se nevnímat bolest.

Cece jí vzal naběračku z ruky a ztlumil příliš rozpálenou plotýnku. Zvedl pánev do vzduchu, aby mohl vařit trochu zchladnout a vaječné bílky příliš neztuhly nebo se na krajích nepřipálily. Nestihl už z pánve setřít přepálený tuk a přidat tam kousek čerstvého sádla. Matka nikdy starý tuk nesetřela a nechávala ho tam na příště, jen když bylo třeba, přidala nový.

Když usoudil, že je plotýnka správně teplá, vrátil pánev na sporák a vytvaroval z roztřepených bílků úhledná kolečka. Podal si čistou lžici a pokapal žloutky trochou horkého tuku, aby se srazily. Takhle měli rádi vejce on a matka, jen ona to často nezvládla. Otec chtěl sázená vejce obrácená a zploštělá

jako omelety, upražená a tuhá jako podrážka a řádně opepřená. Cece je uměl usmažit i tak, aby vyhovovala otcí.

Žádný z jeho kamarádů nevěděl, jaký je zručný kuchtík – stejně jako nikdo z nich netušil, že si venku za domem, v rohu u okna z jídelny za keřem dřívě, postavil tajnou skrýš.

Matka se posadila na židli k oknu a čekala, až Cece vejce dosmaží. Po očku vyhlížela na ulici. Pořád ještě bylo možné, že otec přijde na oběd domů. A že nebude namol. To, jak se choval, však nezáviselo jen na tom, jak moc byl opilý. Kdyby teď vešel do kuchyně, možná by Cecemu řekl, aby mu taky usmažil vajíčka. A pak by se ho možná zeptal, kde má zástěru, a dodal, že by z fleku mohl někomu dělat hodnou ženušku. Tak by se možná choval, kdyby měl dobrou náladu. V opačném případě by si nejspíš syna jen významně přeměřil – s podivným, nesmyslně výhrůžným výrazem – a prohlásil by, ať si kouká dát pozor.

„Ty seš takovej náš chytrolín, co? Ale jestli ti můžu něco poradit, tak si koukej dát pozor.“

A kdyby se na něj Cece podíval, nebo kdyby se na něj nepodíval, nebo kdyby upustil naběračku nebo ji odložil a udělal přitom hluk – anebo i kdyby se dokonce plížil po kuchyni jako duch a dával si opravdu velký pozor, aby mu nic neupadlo a ničím nezarachotil –, otec by na něj stejně nejspíš začal cenit zuby a vrčet jako pes. Bylo by to směšné – a opravdu to směšné bylo –, jenže on to myslel vážně. A v příští minutě by mohly vajíčka i talíř skončit na zemi mezi převrácenými židlemi a otec by honil Ceceho po kuchyni a řval na něj, že tentokrát mu neuteče, že mu usmaží ciferník na rozpálený plotně, jakpak by se mu to líbilo? Člověk by si myslel, že mu přeskočilo. Ovšem kdyby v tu chvíli někdo zaklepal na dveře – kdyby se třeba pro něj zastavil nějaký kamarád –, okamžitě by se začal tvářit normálně, přiskočil by ke dveřím a zvučným hlasem na kumpána zahlaholil.

„Hnedle jsem u tebe. Pozval bych tě dál, ale stará zrovna zase hází talířema.“

Nepředpokládal, že mu to někdo uvěří. Říkal to jen proto, aby věci, které se u nich doma odehrávaly, proměnil v žert.

Matka se syna zeptala, jestli už se venku otepluje a kde vlastně celé dopoledne byl.

„Jo,“ odpověděl a dodal: „Na louce u řeky.“

Řekla, že z něj cítí čerstvé povětrí.

„Víš, co udělám, až se najíme?“ řekla pak. „Vezmu si do postele ohřívací láhev a půjdu si lehnout, a až naberu trochu sílu, zkusím se pustit do nějaké práce.“

Tohle říkala skoro vždycky, ale pokaždé to oznamovala tónem, jako by ji to právě teď napadlo, jako by to bylo nějaké nové, nadějeplné rozhodnutí.

Bud Salter měl dvě starší sestry, které se bez matčina pobízení nikdy nevěnovaly žádné užitečné práci. A taky se nikdy s česáním, lakováním nehtů, leštěním bot, líčením nebo dokonce oblékáním nezavřely do svého pokoje nebo do koupelny. Hřebeny, natáčky, pudry, laky na nehty a krémy na boty se povalovaly po celém domě. Nehledě na to, že na opěradla všech křesel rozkládaly čerstvě vyžehlené šaty a blůzy a na každém volném místě na podlaze sušily na ručnicích svetry. (A pak na každého ječely, když se k nim jen přiblížil.) Neustále postávaly před zrcadly – před zrcadlem na věšáku na kabáty v hale, na příborníku v jídelně nebo vedle kuchyňských dveří nad poličkou věčně plnou zavíracích špendlíků, vlásenek, drobných mincí, knoflíků, zbytků tužek. Někdy vydržela některá z nich stát před zrcadlem třeba dvacet minut, natáčela se z různých úhlů, prohlížela si zuby, odhrnovala vlasy z čela a vzápětí je protřásala zpátky. Teprve pak se vzdálila, pro tuto chvíli spokojená, dokud ovšem nedošla do jiného pokoje k jinému zrcadlu, kde zahájila celé zkoumání znovu od začátku, jako by jí mezitím někdo přidělal novou hlavu.

Právě teď si Budova starší sestra, všeobecně považovaná za tu hezčí, před kuchyňským zrcadlem vyndávala z vlasů sponky. Lesklé kadeře se jí na hlavě vlnily jako klubko hadů. Druhá sestra na matčin příkaz mačkala bramborovou kaši. Pětiletý bratříček seděl na židličce, bušil vidličkou a nožem do stolu a vykřikoval: „My – máme – hlad! My – máme – hlad!“

To pochytil od otce, který to dělal z legrace.

Bud prošel kolem něj a pošeptal mu do ucha: „Podívej, už zase do tý kaše přidává cucky.“

Už dřív se mu podařilo bratrovi namluvit, že cucky jsou něco, co se do kaše přidává z krabice ve spíži, jako rozinky do rýžového nákypu.

Bratříček přestal pokřikovat a začal fňukat.

„Jestli tam dá cucky, tak to jíst nebudu. Mamí, já to jíst nebudu, jestli tam dá cucky.“

„Ale jdi, nech těch hloupostí,“ napomenula ho matka. Opékala na pánvi vepřové kotlety spolu s kolečky jablek a cibule. „Přestaň kňourat jako miminko.“

„Za to může Bud,“ ozvala se starší sestra. „Schválně mu řekl, že Doris dává do kaše cucky. Říká mu to vždycky a nechce s tím dát pokoj.“

„Zasloužil by pár facek,“ řekla Doris, která mačkala brambory. A nemluvila naprázdno – kdysi vlepila Budovi takovou, až mu zůstala po jejích nehtech na tváři jizva.

Bud přistoupil ke kredenci, kde chladl rebarborový koláč, a začal do něj vidličkou nenápadně dloubat a nasávat ještě teplou, lahodnou skořicovou vůni. Pokusil se nadzvednout horní okraj a ochutnat náplň. Bratříček ho viděl, ale bál se ozvat. Byl to rozmazlený benjamínek, kterého se sestry neustále zastávaly – ale jedině k Budovi cítil opravdový respekt.

„My – máme – hlad,“ opakoval, pro jistotu tišeji.

Doris přistoupila ke kredenci, aby si podala mísu na kaši. Bud sebou polekaně trhl, a vrchní vrstva těsta se rozlomila a propadla dovnitř.

„A teď ti tady ničí koláč,“ zvolala Doris. „Podívej, mami, Bud ti rozmačkal koláč.“

„Drž zobák,“ obořil se na sestru Bud.

„Nech ten koláč na pokoji,“ pokárala ho matka s nacvičenou, skoro klidnou přísností. „A přestaňte si nadávat. A žalovat. Zkuste se aspoň chvíli chovat jako dospělí.“

Jimmy Box se posadil ke stolu. U oběda se sešla početná rodina – v domě, který patřil Jimmyho babičce, bydlela kromě ní a Jimmyho matky, otce, čtyřletého bratra a šestileté sestry ještě praradice Mary a strýc Fred, starý mládenec. Otec měl v přístavku za domem opravnu jízdních kol a matka pracovala v Honekerově obchodním domě.

Jimmyho otec byl invalida, poté co ve dvaadvaceti letech prodělal obrnu. Chodil o holi, shrbený skoro k zemi. V dílně nebylo jeho postižení tak nápadné, protože při práci se většinou hrbil tak jako tak. Když šel po ulici, vypadalo to opravdu zvláště, ale nikdy se mu nikdo neposmíval ani se po něm neopíčil. V mládí býval znamenitým sportovcem a členem místního hokejového a baseballového mužstva a dodnes si z minulosti uchoval jistou eleganci a hrdost, takže jeho současný stav mohl být pokládán jen za určitou (byť konečnou) životní fázi. Vyrovnával se s tím pomocí nejapného žertování a nezdolného optimismu, aby zamaskoval bolest, která se mu zračila v zapadlých očích a kvůli níž probděl nejednu noc. Na rozdíl od Ceceho Fernse staršího na svém postoji ke světu nic neměnil, ani když přišel domů.

Až na to, že doma nebyl ve vlastním domě. Jeho žena si ho brala už jako invalidu, ačkoli zasnoubení byli už předtím, a teď se zdálo logické a přirozené, že se přistěhují k její matce, která se bude starat o případné děti, aby mohla manželka i nadále chodit do práce. I matce se to jevilo jako nejpřirozenější řešení – poskytnout domov mladé rodině –, stejně jako se zdálo logické, že se k nim nastěhuje její sestra Mary,

když jí přestal sloužit zrak, a že doma zůstane i výjimečně plachý syn Fred, dokud si nenajde něco lepšího. V téhle rodině se všechny strážně přijímaly bez reptání a se stejnou odevzdaností jako počasí. Po pravdě řečeno nikdo z jejích členů by o postižení Jimmyho otce nebo tety Mary, natož o Fredově ostýchavosti nikdy nemluvil jako o nějakém břemenu. Nesnáze a protivenství se prostě nebraly na vědomí a vlastně nijak nerozlišovaly od jejich opaku.

V rodině se tradovalo, jaká je Jimmyho babička skvělá kuchařka, což byla možná svého času pravda, ale poslední dobou to šlo s jejím vařením z kopce. Vždycky si zakládala na tom, jak umí šetřit, i když teď to zdaleka nebylo tak nutné. Jimmyho matka i strýc měli oba slušný plat, teta Mary pobírala penzi a v opravně bicyklů taky nebyla o práci nouze, a přesto dávala babička do těsta jen jedno vejce namísto tří a sekanou nastavovala hrstí strouhanky. Anebo se pokoušela dohánět jídla extra dávkou worcesterské omáčky a nákypy vylepšovala muškátovým oříškem. Ale nikdo si nestěžoval. Všichni ji chválili. Stížnosti se u nich vyskytovaly stejně vzácně jako kulový blesk. A všichni se také neustále za všechno omlouvali, dokonce i holčičky špitly „promiň“, když do sebe vrazily. U stolu si všichni vzájemně něco nabízeli a podávali a pak si za to děkovali, jako kdyby měli každý den hosty. Takhle to prostě u nich chodilo, protože jich bylo v malém domě tolik, že všechny věšáky byly neustále plné a kabáty visely i na zábradlí schodiště, v jídelně byly celý den rozložené skládací postele pro Jimmyho a strýčka Freda a příborník se skoro ztrácel pod hromadami prádla a šatstva, které čekalo na vyžehlení či zašití. Nikdo nedupal po schodech, nebouchal dveřmi, nepouštěl nahlas rádio, nemluvil neslušně.

Možná proto Jimmy onu sobotu u oběda mlčel. Všichni mlčeli, všichni tři. V Ceceho případě to bylo pochopitelné. Otec by mu nikdy neuvěřil, kdyby se doma svěřil s takovým

neobyčejným objevem. Automaticky by ho označil za lháře. A matka, která všechno soudila podle toho, jak se k věci postaví otec, by došla k závěru – správnému –, že i kdyby Cece šel se svou historkou na policii, vyvolalo by to doma pozdvižení, takže by mu jistě poradila, aby byl proboha zticha. Zbylí dva chlapci však žili v přiměřeně spořádaných rodinách a doma se svěřit mohli. U Jimmyho by nejspíš projevili údiv a určitý nesouhlas, ale pak by patrně uznali, že Jimmy za nic nemůže.

Budovy sestry by se bratra zeptaly, jestli se nezbláznil. Možná by dokonce jeho vyprávění překroutily, aby naznačily, že to je celý on a jeho nechutné zvyky, že musí najít v řece mrtvolu. Budův otec byl nicméně rozumný, rozvážný člověk, a jako zaměstnanec přepravního oddělení na železnici byl na nejrůznější podivné historky zvyklý. S největší pravděpodobností by sestry umlčel a po důkladném výslechu, aby se ujistil, že si Bud nic nevymýšlí a nepřehání, by zatelefonoval na policii sám.

V podstatě se dá říct, že ve všech třech rodinách měli svých starostí dost. To platilo o Ceceho domově stejně jako o zbývajících dvou, protože i když tam jeho otec nebyl, strach z něj a vzpomínky na jeho běsnící přítomnost tam byly stále.

„Řekls jim to?“

„A ty?“

„Já taky ne.“

Mířili do města a nepřemýšleli, kudy jdou. Zabočili do Shipka Street a po chvíli si uvědomili, že procházejí kolem omítnutého domku Willensových. Došlo jim to ve chvíli, kdy byli přímo před ním. Po obou stranách vstupních dveří byla malá arkýřová okna a vpředu malá veranda, na kterou se vešla právě dvě křesílka. Teď zrovna byla prázdná, ale za letních večerů zde sedával pan Willens s manželkou. Domek měl u jedné strany přístavek s plochou střechou, samostatným

vchodem a cestičkou. Vedle dveří visela tabulka D. M. WILLENS, OČNÍ SPECIALISTA. Ani jeden z chlapců v jeho ordinaci nikdy nebyl, ale Jimmyho tetička Mary si sem pravidelně chodila pro kapky a babička odsud měla brýle. Matka Buda Saltera taky.

Omítka domu měla blátivě růžový odstín a dveře a okenní rámy byly natřené nahnědo. Okenice ještě nebyly po zimě sundané, jako na většině domů v městečku. Dům samotný nebyl ničím mimořádný, pozoruhodná byla jen zahrádka před ním. Paní Willensová byla vyhlášená zahradnice. Květiny nesázela v dlouhých řadách podél zeleninových záhonů jako Jimmyho babička a Budova matka. Měla květiny na záhonech ve tvaru oválů a půlměsíců a kolem dokola pod stromy. Za pár týdnů bude mít trávník plný narcisů. Zatím kvetl jenom zlatý déšť na rohu domu. Větve sahaly skoro až k okapu a z keře tryskal do vzduchu gejzír žluté záře jako z fontány.

Vtom se keř zatřásl, nikoli větrem, a zpoza větví se vynořila shrbená hnědá postava. Byla to paní Willensová ve starých zahradnických šatech – drobná, baculatá, v bachratých kalhotách, manšestrové kazajce a špičaté čepici, která snad původně patřila jejímu manželovi, protože jí spadala skoro až na oči. V ruce držela zahradnické nůžky.

Chlapci zpomalili – druhá možnost byla dát se do běhu. Snad doufali, že si jich nevšimne, že se promění v patníky. Ale ona už je zahlédla; proto se tak rychle hrabala z křoví.

„Vidím, že obdivujete můj zlatý déšť,“ řekla. „Nechtěli byste nějaký domů?“

Po pravdě řečeno se nedívali na zlatý déšť, ale na celý dům, který vypadal jako jindy, s tabulkou vedle vchodu do ordinace, s roztaženými záclonami, aby dovnitř mohlo světlo. Nic temného a hrozivého, co by naznačovalo, že tam pan Willens není a že jeho auto nestojí v garáži za přístavkem, ale je utopené v řece. A paní Willensová pracovala na zahradě,

což se u ní ostatně dalo čekat, jak by potvrdili všichni v městečku, sotva roztál sníh. Teď na ně volala nezaměnitelným, po tabáku zhrublým hlasem, rázně, ale ne nepřátelsky – ten hlas by poznali přes půlku ulice, z kteréhokoli obchodu.

„Počkejte,“ poručila jim. „Počkejte chvíli, něco vám dám.“

Začala hbitě vybírat a stříhat jasně žluté větve, a když měla dost velkou kytici, zamířila k nim zakrytá oponou květů.

„Tumáte,“ řekla. „Vezměte je domů. Zlatý déšť každého potěší, je to první posel jara.“ Rozdělila mezi ně větvičky.

„Jako Galie,“ řekla. „Celá Galie je rozdělena na tři části. Jestli máte latinu, víte, o čem mluvím.“

„My ještě nechodíme na střední školu,“ řekl Jimmy, který uměl z domova líp než ostatní mluvit se ženami.

„Opravdu?“ podivila se. „Tak to se máte na co těšit. Řekněte doma maminkám, ať je dají do vlažné vody. Ale to určitě samy vědí. Vybírala jsem větvičky, které ještě nejsou úplně rozkvetlé, takže by měly dlouho vydržet.“

Všichni poděkovali – Jimmy jako první a ostatní po něm. S plnými náručemi zamířili dál do města. Ani je nenapadlo, že by se mohli otočit a odnést květiny domů, a spoléhali na to, že paní Willensová netuší, kde vlastně bydlí. Za první křivočatkou se pokradmu ohlédli, jestli se za nimi dívá.

Nedívala. Stejně by jí zacláněla výhled velká budova stojící těsně u chodníku.

Zlatý déšť jim poskytl rozptýlení. Připadali si s rozkvetlými snítkami v náruči divně a přemýšleli, jak se jich zbavit. Jinak by museli myslet na pana a paní Willensovy. Jak může paní Willensová tak klidně pracovat na zahradě a on ležet utopený i s autem v řece? Ví, kde vlastně je? To jim připadalo vyloučené. Ví vůbec, že není doma? Chovala se úplně normálně, jako by se vůbec nic nestalo, a když tam stáli a dívali se na ni, měli pocit, že je to skutečně pravda. To, co věděli a viděli, jim připadalo neskutečné, popřené její nevědomostí.

Zpoza rohu vyjely dvě dívky na bicyklech. Jedna byla Budova sestra Doris. Jen co chlapce zahlédly, začaly na ně pokřikovat.

„No páni, to jsou ale pugéty,“ volaly. „Komu jdete na svatbu? Úplně jako družičky!“

Bud to sestře okamžitě oplatil nejhorší pohanou, jakou dokázal vymyslet.

„Máš zadek celej vod krve!“

Samozřejmě neměla, ale kdysi se to opravdu stalo – jednou přišla ze školy a měla vzadu na sukni krvavou skvrnu. Všichni to viděli a nikdy na to nezapomenou.

Byl si jistý, že to na něj doma řekne, ale neřekla. Tak strašně se styděla, že o tom nedokázala mluvit, ani aby se mu pomstila.

Pochopili, že se musejí kytic okamžitě zbavit, a tak jednoduše zahodili větvičky pod zaparkované auto. Smetli si z šatů pár zbylých kvítků a zabočili na náměstí.

V té době ještě bývaly soboty výjimečné: venkované se vydávali do města. Na náměstí a v přílehlých uličkách parkovala auta, vesnická mládež i menší městské a venkovské děti se hrnuly do kina na odpolední představení.

Hned v prvním bloku museli projít kolem Honekerova obchodního domu. A tam, ve velké výkladní skříni, zahlédl Jimmy matku. Byla už zpátky v práci a právě aranžovala na figurínu dámský klobouk se závojem a upravovala jí šaty v ramenou. Byla malá a musela si přitom stoupat na špičky. Než vstoupila na koberec výlohy, zula si boty a skrze punčochy jí prosvítaly baculaté růžové paty. Když se natáhla do výšky, byl jí v rozparku sukně vidět důlek pod kolenem a nad ním šlo rozeznat rozložitý, ale pěkně tvarovaný zadek a okraj spodních kalhotek nebo podvazkového pásu. Jimmy v duchu slyšel, jak tiše odfukuje, a dokázal si vybavit vůni jejích punčoch, které si obvykle svlékla, hned jak přišla domů, aby jí na

nich neuteklo oko. Punčochy a prádlo, i čisté dámské prádlo, vydávalo jemný, osobní pach, přitažlivý i odpudivý zároveň.

Jimmy doufal, že ji ostatní nezahledli (viděli ji, ale představu, že se něčí matka každý den oblékne a jde do města mezi lidi, pro ně byla natolik nezvyklá, že k tomu neměli co dodat), a současně se modlil, ať se proboha neotočí a nevšimne si ho. Věděl, že je schopná zatukat na sklo a zamávat mu na pozdrav. V zaměstnání odložila zdrženlivost a úzkostlivou vlídnost, kterou zachovávala doma. Úslušnost se proměnila v profesionální zdatnost. Jimmymu se tahle nová, hravější stránka její povahy líbila, stejně jako se mu líbil celý obchodní dům, velké pulty ze skla a leštěného dřeva, schodiště s vysokými zrcadly, ve kterých se zhlížel, když stoupal do oddělení dámských oděvů v prvním patře.

„To je můj malý uličník,“ říkala matka a občas mu podstrčila pár drobných. Nikdy se nezdržel déle než chvílku, aby ho neviděl pan nebo paní Honekerovi.

Malý uličník.

Za slova, která slýchal tak rád jako cinkot desetníků a šestáků, se teď trochu styděl.

Minuli výkladní skřín bez úhony.

Za další křižovatkou museli projít kolem hostince U vévody z Cumberlandu, ale Cece byl klidný. Jestliže otec nepřišel na oběd domů, znamenalo to, že tam bude vysedávat ještě pěkných pár hodin. Přesto už jen název „Cumberland“ v Cecem vyvolával nepříjemný pocit. Už v dobách, kdy ještě nevěděl, co se za ním skrývá, vnímal jeho ponurý zvuk. Škobrťavý pád do temné, bezedné hlubiny.

Mezi hostincem a radnicí vedla nedlážděná ulička a těsně k zadnímu traktu radnice přiléhala budova policejní stanice. Zabočili do uličky a vešli do náruče zcela nových zvuků, odlišných od ruchu ulice. Zvuky nevycházely z hostince, odkud k nim doléhal pouze tlumený hluk z výčepu, který měl jen malá, vysoko umístěná okna, podobná větracím okénkům na

veřejných záchodcích. Zvuky přicházely ze strážnice. Dveře byly v mírném počasí otevřené a až ven se nesla vůně dýmkového tabáku a doutníků. Uvnitř neseděli jen policisté, zvlášť v sobotu odpoledne, v zimě u rozpálených kamínek, v létě pod větrákem a s dveřmi dokořán, vstříc příjemnému předjarnímu povětří jako dnes. Určitě tam byl plukovník Box – dokonce už ho slyšeli, jak sípe a popadá dech po záchvatu astmatického smíchu. Patřil mezi Jimmyho příbuzné, ale rodina se s ním nestýkala, protože byl proti sňatku Jimmyho rodičů. Když náhodou Jimmyho poznal, vždycky se mu do hlasu vloudil překvapený, jízlivý podtón. „Kdyby ti nabízel šesták nebo tak něco, poděkuj, že nic nepotřebuješ,“ nabádala Jimmyho matka. Plukovník Box mu ale nikdy nic nenabídl.

A byl tam jistě i pan Pollock, drogist na penzi, a Fergus Solley, který nebyl slabomyslný, i když tak vypadal, protože se za první světové války přiotrávil plynem. Ti všichni, a někdy i další, hráli celý den karty, kouřili, vyprávěli si historky a pili kávu za městské peníze (jak tvrdil Budův otec). Kdokoli chtěl policii podat stížnost nebo něco ohlásit, musel to udělat před jejich nastraženými očima a ušima.

Skutečná zkouška odvahy.

Trojice chlapců se u otevřených dveří málem zastavila. Zatím je nikdo neviděl. „Já eště nejsem mrtvej,“ zopakoval plukovník Box pointu svého vyprávění. Chlapci loudavě prošli kolem, se sklopenou hlavou kopali do šterku. Za rohem přidali do kroku. Zeď u vchodu na veřejné pánské záchodky někdo ohodil čerstvým cákancem zvratků, na zemi se považovalo pár prázdných lahví. Museli projít mezi popelnicemi a vysokými bdělými okny radnice, až je konečně šterková ulička vyvrhla zpátky na náměstí.

„Mám prachy,“ pronesl Cece věčně. Všem se ulevilo. Cece zacinkal v kapse drobnými. Dostal je od matky za umyté nádoby, když jí přišel do předního pokoje oznámit, že jde ven. „Vezmi si na prádelníku padesátník,“ řekla mu. Občas

mívala trochu peněz, třebaže si nikdy nevšiml, že by jí otec nějaké dával. A kdykoli mu řekla, aby si nějaké vzal, nebo mu sama pár drobných podstrčila, Cece na ní viděl, jak se za jejich život stydí, jak se stydí za něj a před ním, a tehdy ji nenáviděl (i když za ty peníze byl rád). Zvlášť když mu řekla, že je hodný chlapec a ať si nemyslí, že mu není vděčná za všechno, co doma dělá.

Zabočili do ulice vedoucí k přístavu. Ve stánku u Paquetteovy benzínové pumpy prodávala paní Paquetteová párky v rohlíku, zmrzlinu, čokoládu a cigarety. Cigarety jim neprodala, i když Jimmy tvrdil, že jsou pro strýčka Freda. Ale nezlobila se na ně, že to zkusili. Paní Paquetteová byla korpulentní a hezká, původem z francouzské Kanady.

Koupili si červené a černé lékořicové pendreky. Zmrzlinu si koupí později, až se v nich trochu slehne oběd. Zamířili ke dvěma starým sedačkám z automobilu, opřeným o plot pod stromem, který na ně v létě vrhal stín. Cestou si sladkosti rozdělili.

Na jedné sedačce seděl kapitán Tervitt.

Kapitán Tervitt sloužil léta na jezeře jako opravdový kapitán. Teď zastával místo pomocného strážníka. Zastavoval na silnici před školou auta, aby mohly děti bezpečně přejít, a v zimě dohlížel, aby nesáňkovaly ve vedlejší ulici. Vždycky zapískal na píšťalku a zvedl ruku s velkou bílou rukavicí, která připomínala ruku klauna. Byl už starý a úplně bělovlasý, ale vysoký a ramenatý, rovný jako svíce. Auta ho poslouchala a děti také.

Navečer a v noci procházel ulicemi a kontroloval, zda jsou všechny obchody zamčené a jestli uvnitř někdo nekrade. Přes den pak venku pospával. Když bylo ošklivo, chodíval si zdřímnout do městské knihovny, a když bylo hezky, vybral si nějaké pohodlné posezení na vzduchu. Na strážnici moc času netrávil, asi proto, že byl nahluchlý a bez nasazeného naslouchátka, které jako většina nedoslýchavých nerad nosil,

nestačil sledovat, o čem se ostatní baví. Kromě toho byl určitě na samotu zvyklý, jak léta upíral zrak do dáli přes kormidlo člunu.

Teď seděl se zavřenýma očima a zakloněnou hlavou, aby mu slunce svítilo do tváře. Když k němu chlapci přistoupili, odhodlaní mu všechno říct (k rozhodnutí dospěli zcela spontánně, nepočítáme-li jeden pochybovačný a smířený povzdech), museli ho napřed probudit. Chvíli se tvářil zmateně – kde vlastně je a kdo a proč ho ruší. Pak vytáhl z kapsy veliké starodávne hodinky, jako by předpokládal, že děti vždycky chtějí vědět, kolik je hodin. Oni ale mleli svou, obličeje vzrušené a lehce zardělé ostychem. „Viděli jsme pana Wilense, v řece,“ drmolili, „viděli jsme jeho auto,“ a „utopené.“ Kapitán Tervitt je zvednutou rukou zarazil, zatímco druhou lovil z kapsy kalhot naslouchátko. Vážně a povzbudivě kýval hlavou, jako by chtěl naznačit: Moment, moment, a přitom si nasazoval strojek do ucha. Pak zvedl obě dlaně – Ticho, ticho – a zkoušel, jak funguje. Konečně poslední krátké kývnutí a pak rázné – s žertovným podtónem, aby svou přísnost zlehčil – „Můžete.“

A v té chvíli Cece, z nich tří nejméně výřečný – Jimmy byl jako vždy nejdvořilejší a Bud nejdrzejší –, postavil všechno na hlavu.

„Máte rozepnutej poklopec,“ vyhrkl.

Hlasitě se rozchehtali a utekli.

Rozjaření jim nějaký čas vydrželo. Neuměli si je ale užít společně ani se o něm bavit: museli se rozejít.

Cece se vydal domů vylepšovat svou tajnou skrýš. Podlaha z papírové lepenky, která byla v zimě zmrzlá, se teď dočista promáčela a potřebovala vyměnit. Jimmy si zalezl do podkroví nad garáží, kde nedávno objevil bednu se starými obrázkovými časopisy po strýčku Fredovi. A Bud šel domů, kde zastihl jen matku, jak voskuje podlahu v jídelně.

Asi hodinu si prohlížel komiksy a pak se jí svěčil. Nepředpokládal, že by si sama věděla rady a odvážila se řešit i věci netýkající se jen jejich rodiny, a soudil, že nejdřív zatelefonuje otci. K jeho překvapení však okamžitě zavolala na policii, a otci telefonovala až potom. Mezitím kdosi přivedl Ceceho a Jimmyho.

Policejní vůz zajel po odbočce z hlavní silnice k řece a vše se potvrdilo. Policista a anglikánský kněz se pak vydali k paní Willensové.

„Nechtěla jsem dělat zbytečný poplach,“ řekla jim prý. „Chtěla jsem mu dát čas aspoň do večera.“

Řekla jim, že se její manžel předchozího dne odpoledne vypravil na venkov, aby zavezl jednomu slepému starci oční kapky. Už se stalo, že se na návštěvě pacienta zdržel, dodala. Nebo někde s autem uvízl.

Měl nějaké starosti nebo tak něco? zeptal se policista.

„Ó, kdepak,“ ujistil ho kněz. „Byl tělem i duší našeho kostelního sboru.“

„O starostech neměl ve zvyku mluvit,“ poznamenala paní Willensová.

Kohosi pohoršilo, jak si mohli chlapci jen tak sednout k obědu a nikomu se nesvěřit. A pak si jít koupit pendreky. Nakonec si všichni tři vysloužili novou přezdvíčku – Utopec. Jimmy a Bud se jí zbavili, teprve když odešli z města, a Cece – který se oženil mladý a našel si tu práci u mlátičky – ji předal svým dvěma synům. Tou dobou už ale nikdo netušil, jak vznikla.

Urážka kapitána Tervitta zůstala tajemstvím.

Čekali nějakou dohru, vyčítavý pohled nebo jízlivou poznámku, když přistě cestou do školy přecházeli ulici pod jeho vztyčenou rukou. Kapitán však zvedl ruku v bílé rukavici, té majestátní, klaunské rukavici, s obvyklou dobromyslností a klidem. Na znamení souhlasu.

Můžete.

II. SRDEČNÍ SELHÁNÍ

„Glomerulonefritida,“ zapsala si Enid do sešitu. První případ v její dosavadní praxi. Paní Quinnové selhávaly ledviny a nedalo se s tím nic dělat. Výsledkem chorobného procesu byla zbytnělá a nefungující tkáň, jen po troškách vylučovaná kalná moč a kysele páchnoucí dech i pleť. Kromě toho Enid zaznamenala i méně nápadný pach připomínající shnilé ovoce, který jako by cítila z hnědofialových skvrn pokrývajících celé tělo nemocné. V nohou jí občas zacukala nečekaná bolestivá křeč a trápily ji záchvaty úporného svědění, které Enid tišila studenými obklady. Zabalila kostky ledu do ručníku a přikládala je na bolavá místa.

„Jak vlastně člověk k takové nemoci přijde?“ zeptala se jí švagrová paní Quinnové. Jmenovala se Greenová. Olive Greenová. Zelená oliva. (Vůbec ji nenapadlo, jak to bude znít, říkávala, dokud se jí po svatbě nezačali všichni smát.) Žila na farmě u silnice několik mil za městem a vždycky jednou za pár dní přijela pro ložní prádlo, ručníky a noční košile, aby je doma vyprala. Vyprala i dětské oblečení a příště všechno přivezla čerstvě vyžehlené a úhledně složené. Žehlila dokonce i stužky na nočních košilích. Enid jí byla vděčná – u jiných zaměstnavatelů musela prát prádlo sama, nebo v horším případě spoléhat na svou matku, která je nechávala za úplatu prát ve městě. Pochopila, kam otázka míří, ale z ohleduplnosti odpověděla jen: „Těžko říct.“

„Protože člověk slyší všelijaké věci,“ pokračovala paní Greenová. „Třeba že někdy ženy berou různé pilulky. Berou je, když se jim zpozdí měsíčky, a pokud jim je předepíše lékař a je to pro jejich dobro, tak je to v pořádku, ale když je berou moc často a páchají tím zlo, tak si zničí ledviny. Nemám pravdu?“

„S žádným takovým případem jsem se nesetkala,“ řekla Enid.

Paní Greenová byla vysoká, statná žena. Stejně jako její bratr Rupert, manžel paní Quinnové, měla kulatý obličej s širokým nosem pokrytý sítí dobráckých vrásek – Enidina matka měla pro takovou tvář název „irská brambora“. Za Rupertovým dobromyslným výrazem se však skrývala únava a utrpení, zatímco paní Greenová za ním tajila touhu. Po čem, to Enid nevěděla. I tu nejobyčejnější rozmluvu dovedla paní Greenová obtížit zvláštním očekáváním. Možná jen toužila vyslechnout nějaké novinky. Dozvědět se něco důležitého. Něco významného.

Ted' se samozřejmě k něčemu významnému schylovalo, přinejmenším v jejich rodině. Všem bylo jasné, že paní Quinnová ve věku pouhých sedmadvaceti let umírá. (Tolik let si sama přiznávala – Enid by jí pár roků přidala, i když v takto pokročilém stadiu onemocnění se dal pacientův věk špatně odhadnout.) Jakmile definitivně selžou ledviny, zastaví se srdeční činnost a nastává smrt. Tak to řekl Enid lékař: „Pravděpodobně tady budete muset vydržet do léta, ale je šance, že si ještě užijete trochu dovolené, dokud bude teplo.“

„Bratr se s ní seznámil na severu,“ řekla paní Greenová. „Jel tam tehdy úplně sám, pracoval v lese. Ona byla zaměstnaná v nějakém hotelu. Nevím přesně, co tam dělala. Snad pokojskou. Ale nevyrostla tam – vždycky tvrdila, že dětství prožila v sirotčinci v Montrealu. S tím už nic nenadělá. Čekala byste, že bude umět francouzsky, ale jestli ano, tak se tím nechlubí.“

„Zajímavý život,“ řekla Enid.

„Mně to povídejte.“

„Vždyť to povídám,“ řekla Enid. Občas si nemohla pomoci a pokusila se o žert, i když si nedělala velké naděje, že ho někdo pochopí. Povzbudivě vytáhla obočí a paní Greenová se nakonec přece jen pousmála.

Jenom jestli se neurazila. Tak nějak by se usmál Rupert, kdyby chtěl na střední škole předejít případným posměškům.

„Předtím neměl žádnou přítelkyni,“ řekla paní Greenová.

Enid kdysi chodila s Rupertem do třídy, i když před paní Greenovou se o tom nikdy nezmínila. Bylo jí to trochu trapné, protože Rupert byl jedním z chlapců – po pravdě řečeno tím hlavním –, na které měly s kamarádkami spadeno. Na které si „zasedly“, jak se tenkrát říkalo. Chodily za ním po ulici a všelijak na něj pokřikovaly, až ho z rozpaků poléval ruměncem. „Chudáček Rupert má horečku,“ volaly. „Měli by ho dát do karantény!“ Nebo předstíraly – Enid, Joan McAuliffeová a Marian Dennyová –, že je do něj některá z nich zamilovaná. „Chtěla by s tebou mluvit, Ruperte. Proč ji nepozveš na rande? Mohl bys jí aspoň zavolat. Je do tebe celá pryč.“

Vlastně ani nečekaly, že ho k něčemu vyprovokují. O to větší měly radost, když se nechal nachytat. Dostalo se mu rázného odmítnutí a vzápětí to věděla celá škola. Proč? Proč ho tak trápily a ponižovaly? Jednoduše proto, že mohly.

Není možné, aby na to zapomněl. Přesto se k ní choval, jako by se s ní seznámil teprve teď, když k nim přišla jako ošetřovatelka jeho manželky. A Enid se přizpůsobila.

Domácnost byla velmi dobře zorganizovaná, aby neměla zbytečně moc práce. Rupert přespával v domě své sestry a taky se tam stravoval. Mohly tam bydlet i obě holčičky, jenže to by znamenalo, že by musely přestoupit do jiné školy, a do konce školního roku chyběl už jen necelý měsíc.

Rupert přicházel domů vždycky navečer a povídal si s dcerkami.

„Jestlipak jste byly hodné?“ vyptával se.

„Ukažte tatínkovi, co jste postavily z kostek,“ vybízela je Enid. „Ukažte tatínkovi, jak jste vybarvily omalovánky.“

Stavebnice, pastelky a omalovánky obstarala Enid. Zatelefonovala matce a poprosila ji, aby se podívala, jestli něco nenajde ve starých kufrech. Matka kufry prohledala a přinesla jí ještě staré album, které od někoho dostala, s papírovými vystřihovánkami princezen Alžběty a Margarety a spoustou

nejrůznějších šatiček. Enid se marně snažila holčičky přimět, aby za dárky poděkovaly, až nakonec všechno uložila nahoru na polici a pohrozila jim, že nic nedostanou, dokud nepoděkují. Lois bylo sedm a Sylvii šest a obě byly jako z hadích ocásků.

Rupert se neptal, odkud hračky pocházejí. Napomenul dcery, aby byly hodné, a pak se Enid zeptal, jestli nepotřebuje něco z města. Jednou se mu zmínila, že musela vyměnit žárovku na schodech do sklepa a že by mohl opatřit nějaké do zásoby.

„Měla jste to nechat na mně,“ řekl.

„Já umím vyměnit žárovku,“ ujistila ho. „A taky spravit pojistky a zatlouct hřebík. Zvládáme to doma samy dvě s matkou bez mužského už dost dlouho.“ Chtěla ho poškádlit, ale moc to nezabralo.

Nakonec se zeptal na svou ženu, a Enid řekla, že měla trochu nízký tlak nebo že k večeri snědla a nezvrátila kousek omelety nebo že ty studené obklady jí na svědicí kůži pomáhají, takže líp spí. Na to Rupert prohlásil, že když spí, nebude ji budit.

„Hloupost,“ namítla Enid. Návštěva manžela je pro ženu důležitější, než jestli se trochu vyspí. Šla uložit děti, aby měli manželé chvíli soukromí. Rupert ale u své ženy nikdy nezůstal déle než pár minut. Když se Enid vrátila do obývacího pokoje – teď pokoje nemocné –, aby ji připravila na noc, ležela paní Quinnová opřená o polštáře a vypadala vzrušeně, ale docela spokojeně.

„Moc dlouho se nezdrží, co?“ poznamenala směrem k Enid. „Až je mi to k smíchu. Ha-ha-ha, jakpak se vede? Ha-ha-ha, už musím běžet. Proč ji rovnou nevynést ven na hnůj? Proč ji nevyhodit jako chcíplou kočku? Tohle si říkáš. Že ano?“

„To bych neřekla,“ řekla Enid a přinesla k posteli umývadlo a ručníky, líh na potírání a dětský zásyp.

„To bych neřekla,“ opakovala jízlivě paní Quinnová, ale pak si nechala celkem ochotně svléknout župan, sčesat vlasy z obličeje a rozprostřít pod stehna ručník. Enid byla zvyklá, že se lidé za nahotu stydí, dokonce i velmi staří a velmi nemocní. Někdy s nimi musela vtipkovat nebo je donutit brát to s nadhledem. „Myslíte si, že jsem ještě neviděla něčí zadek?“ říkala. „Zadek nebo předeek, za chvíli je to docela nuda. Jsou jen dva způsoby, jak nás pámbůh stvořil.“ Paní Quinnová se ale vůbec nestyděla, klidně roztáhla nohy a trochu se nadzvedla, aby jí práci usnadnila. Byla drobounká a křehká jako ptáček, a teď byla všelijak pokroucená, břicho a končetiny oteklé, ňadra zplihlá jako prázdné pytlíky a bradavky scvrklé jako rozinky.

„Opuchlá jak bachyně,“ řekla. „Až na ty cecky, ale ty nikdy nestály za řeč. Nikdy jsem neměla pořádný mlíkárný jako vy. Nedělá se vám ze mě špatně? Neuleví se vám, až umřu?“

„Kdybych si myslela něco takového, tak tady nebudu,“ odpověděla Enid.

„Už abysme se jí zbavili,“ prohlásila paní Quinnová. „To si určitě všichni říkáte. Už abysme se jí zbavili. Ani jemu už nejsem k ničemu. Žádnýmu chlapovi. Když odsud večer odejde, určitě jde za ženskýma, nemám pravdu?“

„Pokud vím, tak jde domů k sestře.“

„Pokud víte. Ale kdoví, kolik toho víte.“

Enid měla pocit, že chápe její zlobu a zášť, tu nahromaděnou energii, kterou si vybíjela stěžováním. Paní Quinnová kolem sebe tloukla a hledala nepřítel. Nemocní většinou nemají rádi zdravé, a občas to platí i mezi manželi nebo dokonce matkami a jejich dětmi. V případě paní Quinnové mezi manželem i dětmi. V sobotu ráno obvykle Enid zavolala Lois a Sylvii, které si hrály pod verandou, aby se přišly podívat, jak to mamince sluší. Paní Quinnová byla čerstvě umytá, měla čistý župan a jemné řídké vlasy vykartáčované a svázané modrou stužkou. (Enid si takových stuh k pacientkám

vždycky vozila zásobu – a taky lahvičku kolínské a voňavé mýdlo.) Paní Quinnová opravdu vypadala hezky – anebo se přinejmenším dalo říct, že kdysi bývala hezká: široké čelo a výrazné lícní kosti (teď jí málem propichovaly kůži jako porcelánové knoflíky na dveřích), velké zelené oči, dětsky průsvitné zoubky a malá zarputilá brada.

Holčičky poslušně a bez valného nadšení vstoupily do místnosti.

„Nevodte je moc blízko, ať nezašpiní postel,“ řekla paní Quinnová.

„Jenom se na vás přišly podívat,“ řekla Enid.

„No tak teď mě viděly, a můžou zase jít,“ prohlásila paní Quinnová.

Děti nevypadaly nijak překvapeně ani zklamaně. Obrátily se k Enid a ta kývla: „Dobrá, běžte, maminka si teď potřebuje odpočinout.“ Holčičky vyběhly z pokoje a bouchly za sebou kuchyňskými dveřmi.

„Nemůžete je to odnaučit?“ postěžovala si paní Quinnová. „Pokaždé je to jako rána palicí do hlavy.“

Jako by její vlastní dcery byly párem rozjívených siroteků, kteří jsou tady na návštěvě a ona je musí snášet, dokud zase neodjedou. Někteří nemocní se tak chovají, než si zvyknou na to, že umírají, a někdy jim to vydrží až do samého konce. Lidé citlivější než paní Quinnová – snad – někdy říkají, že dobře vědí, jak je jejich bratři, sestry, manželé, manželky i děti vždycky nenáviděli, jak se v nich ostatní zklamali a jak se oni zklamali v nich, a jak budou určitě všichni rádi, až umřou. Někdy to říkají na konci klidného, šťastného života, obklopeni milující rodinou, kdy není pro takové výlevy důvod. A zpravidla se pak zase uklidní. Neméně často ale lidé v posledních týdnech nebo dokonce dnech života omílají stará bezpráví a křivdy nebo se litují kvůli nespravedlivému trestu, který je stihl před sedmdesáti lety. Jedna pacientka Enid kdysi požádala, aby jí podala z příborníku čínský

malovaný talíř. Enid se domnívala, že se chce naposledy potěšit pohledem na krásný předmět. Ukázalo se však, že jí chce jen vši silou, kterou v sobě překvapivě našla, třísknout o pelest postele.

„Teď si můžu být konečně jistá, že ho nedostane moje sestra,“ prohlásila.

Nemocní si taky často stěžovali, že je lidé navštěvují jen ze zlomyslnosti, nebo že za jejich utrpení může doktor. Nesnášeli ani Enid, pro její statečnost, s níž se vyrovnávala s nedostatkem spánku, pro její trpělivé ruce a obdivuhodnou životaschopnost a rozvážnost. Enid na to byla zvyklá a dokázala jejich stav pochopit; strach z blížící se smrti i zklamání z prožitého života, které někdy i tento strach zastiňovalo.

S paní Quinovou si ale nevěděla rady.

Ne proto, že by jí neuměla poskytnout útěchu. Bylo to tím, že to udělat nechtěla. Nedokázala překonat odpor k téhle ubohé, k smrti odsouzené mladé ženě. Nesnášela to tělo, které musela umývat a pudrovat, chladit ledovými obklady a masírovat lihem. Teď už chápala, jak to lidi myslí, když říkají, že se jim nemoc a nemocní oškliví; už rozuměla ženám, které jí říkaly: já nechápu, jak to můžete dělat, já bych nikdy nemohla být ošetřovatelkou, cokoli, jen to ne. Hnusilo se jí tohle konkrétní tělo a všechny jeho chorobné příznaky. Pach a bezbarvá kůže, scvrklé bradavky připomínající nádory, ubohé kryší zuby. Vnímala to vše jako projev zlovolného zmaru. Byla stejně hrozná jako paní Greenová, záměrně pátrající po špíně. Přestože jako ošetřovatelka by se toho měla vyvarovat, přestože k její práci – a nepochybně i povaze – patřilo projevovat soucit. Nevěděla, proč tomu tak je. Paní Quinová jí něčím připomínala spolužačky ze střední školy – dívky v laciných šatech, neduživé a nehezké, které se přesto sebejistě tvářily, jak jsou samy se sebou spokojené. Vydrželo jim to rok dva – pak otěhotněly, většina se provdala. Později některé z nich ošetřovala po domácích porodech; po sebejistotě nebylo ani

památky a spokojenost se proměnila v unavenou povolnost, někdy i zbožnost. Enid jich bylo líto, zvlášť když vzpomínala, jak odhodlaně se rvaly o to, co teď měly.

S paní Quinnovou to bylo složitější. Skořápka jejího těla praskala, ale uvnitř nebylo nic než jízlivost a ukřivděnost, zakyslost a hniloba.

Nejhorší bylo, že paní Quinnová si byla jejího znechucení velmi dobře vědoma. Enid se mohla nutit k trpělivosti, laskavosti a veselí až do aleluja, ale paní Quinnovou neošálila. A paní Quinnová si své vítězství patřičně vychutnávala.

Už abysme se jí zbavili.

Když Enid ve dvaceti letech končila zdravotní školu, ležel její otec ve Walley v nemocnici a umíral. Tehdy jí řekl: „Mně se to tvoje povolání moc nezamlouvá. Nechci, abys pracovala na nějakém takovémhle místě.“

Enid se k němu sklonila a zeptala se ho, co myslí tím „takovýmhle místem“. „Vždyť jsme jen ve Walley, v nemocnici,“ řekla.

„Já vím,“ přisvědčil otec klidně a rozvážně jako vždy (pracoval v pojišťovně a realitní kanceláři). „Slib mi to.“

„Co ti mám slíbit?“ zeptala se.

„Že nebudeš dělat tuhle práci,“ řekl. Bližší vysvětlení z něj nedostala. Stiskl rty, jako by ho její vyptávání znechucovalo. Jen znovu opakoval: „Slib mi to.“

„Co tím sleduje?“ zeptala se Enid matky, a ta jen mávla rukou: „Bože, tak mu to slib. Záleží na tom?“

Enid její lhostejnost ohromila, ale mlčela. Odpovídalo to matčině pohledu na většinu věcí.

„Nemůžu mu slíbit nic, co nechápu,“ řekla potom. „Nejspíš mu neslíbím nic. Jestli ale víš, jak to myslí, měla bys mi to říct.“

„Podle mě je to jenom takový momentální nápad,“ řekla matka. „Vzal si do hlavy, že jako ošetřovatelka žena zhrubne.“

„Zhrubne,“ opakovala Enid.

Matka jí pak vysvětlila, že otci na ošetrovatelské práci nejvíc vadí, jak důvěrně se sestry obeznámí s mužskými těly. Soudil – byl o tom přesvědčen –, že taková zkušenost dívku změní, a změní i to, co si o ní budou myslet ostatní muži. Přijde o dobré partie a naopak se jí budou nabízet jiné, ne tak dobré. Určití muži o ni ztratí zájem a jiní se o ni budou zajímat nevhodným způsobem.

„Podle mě to souvisí s tím, že by tě chtěl vidět vdanou,“ dodala matka.

„Tak to má smůlu,“ odušila Enid.

Nakonec mu to ale přece jen slíbila. A matka poznamenala: „Doufám, že teď budeš spokojená.“ Ne on. *Ona*. Matka očividně pochopila dřív než Enid, jak je takový slib svůdný. Slib na smrtelném loži. Sebezapření. Sebeobětování. Čím absurdnější, tím lepší. A tak Enid podlehla. Ne proto, že by otce milovala (jak jí matka namlouvala), ale čistě kvůli sobě. Z čiré ctnostné zvrácenosti.

„Kdyby po tobě chtěl, abys přestala dělat něco, na čem ti tolik nezáleží, asi bys mu řekla, že za nic na světě,“ poznamenala matka. „Kdyby tě třeba prosil, aby sis nemalovala pusu. Malovala by ses dál.“

Enid trpělivě poslouchala.

„Modlila ses za to?“ zeptala se matka přísně.

Enid přisvědčila.

Odešla ze zdravotní školy a pomáhala doma. Peněz měly dost, takže do práce chodit nemusela. Po pravdě řečeno, matce se její volba povolání od začátku nezamlouvala, protože podle ní se zdravotními sestrami stávaly dívky z chudých rodin, jejichž rodiče je nemohli dál živit nebo je poslat na univerzitu. Enid jí ani nepřipomínala, jak si protiřečí. Natírala plot, vyvazovala na zimu růžové keře. Naučila se péct a hrát bridž, takže mohla zastávat otcovo místo, když s matkou jednou týdně hrály s Willensovými odvedle. Netrvalo

dlouho a byla z ní – jak říkal pan Willens – čertovsky dobrá hráčka. Pravidelně jí nosíval bonboniéru nebo růžovou růži jako omluvu za to, že je jí tak nedostatečným partnerem.

V zimě chodívala odpoledne bruslit. Hrála badminton.

Přátelé jí nikdy nechyběli a nepostrádala je ani teď. Většina spolužáků a spolužaček z posledního ročníku střední školy končila studia na univerzitě nebo už někde ve vzdálených městech pracovali jako učitelé, ošetřovatelky, účetní. Enid měla pár přátel mezi těmi, kteří ze školy odešli ještě před závěrečnými zkouškami a našli si zaměstnání v bance nebo kanceláři nebo jako instalatéri, prodavačky či modistky. Dívky z téhle skupiny hromadně hynuly jako mouchy – řečeno jejich vlastními slovy –, lapené do sítí manželství. Enid organizovala házení rýže, pomáhala na svatebních hostinách a za pár let mohla čekat pozvánku na křtiny jako oblíbená kmotra. Dospívající děti, které nepatřily k příbuzenstvu, jí říkaly tetičko. K tomu všemu byla címsi jako čestnou dcerou řady dam v matčině věku i starších, protože jako jediná z těch mladších měla čas chodit do čtenářského klubu a zahradnického spolku. A tak postupně a nenápadně už od mládí směřovala ke své výjimečné a významné, ale přitom osamocené roli.

Vlastně to ale byla její role odedávna. Na střední škole bývala vždycky předsedkyní třídy a hlavní vyjednávačkou. Byla oblíbená, chytrá, pěkně oblečená a celkem hezká, přesto zůstávala vždy tak trochu stranou. Přátelila se s chlapci, ale nikdy s žádným nechodila. Možná to nebyla její vlastní volba, ale nakonec jí to až tak nevadilo. Soustředila se na svůj cíl: nejdřív – v jednom rozpačitém období – se chtěla stát misionářkou, pak ošetřovatelkou. Nikdy ale nechtěla být ošetřovatelkou jen do doby, než se vdá. Chtěla pomáhat lidem, konat dobro, a nejen jako něčí manželka, jak se od ženy běžně očekávalo.

Na Nový rok se konal na radnici ples. Muž, který s Enid tančil nejčastěji a pak ji doprovodil domů a stiskl jí na dobrou noc ruku, byl vedoucím mlékárny – čtyřicátník, starý mládenec, skvělý tanečník a strýčkovský přítel dívek, které těžko hledaly partnera. Žádná ho nikdy nebrala vážně.

„Poslyš, Enid, co kdyby ses zapsala do nějakého obchodního kursu?“ navrhla jí jednou matka. „Anebo proč se vlastně nepřihlásíš na univerzitu?“

Tam by ji možná muži ocenili, říkala si nepochybně v duchu.

„Jsem už moc stará,“ namítla Enid.

Matka se rozesmála. „To jenom dokazuje, jak jsi mladá,“ prohlásila. Zjevně ji potěšilo, že je dcera stále tak dětinsky naivní, když si myslí, že mezi jedenadvaceti a osmnácti je kdovíjaká propast.

„Odmítám se míchat mezi pubertáky ze střední školy,“ trvala na svém Enid. „Tím to hasne. Nebo se mě chceš zbavit? Mně tady nic nechybí.“ Její dotčený, podrážděný tón rovněž jako by matku uklidnil. Pak si ale povzdechla a řekla: „Budeš se divit, jak rychle všechno uteče.“

V srpnu toho roku řádila epidemie spalniček a vyskytlo se i několik případů dětské obrny. Lékař, který v nemocnici ošetřoval Enidina otce a všiml si její odborné zdatnosti, se jí zeptal, jestli by jim nechtěla dočasně vypomoci s domácí péčí o pacienty. Řekla, že si to rozmyslí.

„Budeš se modlit?“ zeptala se jí matka, a Enid se zatvářila vzpurně a nepřístupně, jako kdyby se jednalo o schůzku s mláďencem.

„Ten slib,“ obrátila se na matku druhý den. „Ten se týkal práce v nemocnici, že?“

Matka řekla, že ona tomu tak rozuměla.

„A toho, jestli dostuduju a stanu se diplomovanou sestrou?“

Ano, ano.

Takže pokud by se měla starat o nemocné doma, protože si nemohli dovolit nebo nechtěli jít do nemocnice, a pokud by k nim docházela nikoli jako diplomovaná sestra, ale jen jako pomocná ošetrovatelka, tak by žádný slib neporušila, je to tak? A protože většina jejích pacientů by byli děti nebo nastávající matky nebo umírající staří lidé, nehrozilo by velké nebezpečí, že by při své práci zhrubla, nebo ano?

„Jestliže jediní muži, se kterými přijdeš do styku, budou starci, kteří už nikdy nevstanou z postele, tak máš pravdu,“ řekla matka.

Neubránila se však, aby nedodala, že takovým rozhodnutím se vzdá možnosti získat slušně placenou práci v nemocnici a místo toho na sebe vezme namáhavou dřinu v chudých domácnostech za žebráckou mzdu. Varovala ji, že bude pumpovat vodu ze znečištěných studní, v zimě v lavorech roztloukat led, v létě se potýkat s mračky much a celý rok chodit na záchod na dvorek. Prát na valše místo v pračce a nesvítit elektřinou, ale petrolejkou. A v těchto podmínkách pečovat o nemocné a k tomu mít na krku celou domácnost a podvyživené děti.

„Ale jestli je tohle smysl tvého života,“ dodala, „tak je mi jasné, že čím horší ti to líčím, tím jsi tvrdohlavější. Takže tě chci poprosit jen o dvě věci. Slib mi, že budeš pít jen převařenou vodu. A že si nevezmeš žádného farmáře.“

„Takový blázen ještě nejsem,“ prohlásila Enid.

To bylo před šestnácti lety. Zpočátku byli lidé stále chudší a chudší. Čím dál víc si jich nemohlo dovolit jít do nemocnice a domácnosti, kde Enid pracovala, byly často skoro tak ubohé, jak matka předvíдалa. Povlečení a pleny musela prát v ruce, protože na opravu rozbité pračky nebyly peníze nebo dům odpojili od elektřiny, případně v něm vůbec nikdy nebyla zavedená. Nepracovala zadarmo, protože by to nebylo solidární k ostatním kolegyním, které dělaly stejnou práci jako ona a nebyly na tom tak dobře. Většinu peněz však

zase rodinám vracela tím, že dětem kupovala boty a zimní kabáty, platila za ně u zubaře a k Vánocům jim nadělovala hračky.

Enidina matka obcházela známé a vyprošovala si u nich odložené dětské postýlky, židličky, peřinky a vyřazená prostěradla, která trhala na čtverce a šila z nich pleny. Všichni říkali, jak musí být na dceru pyšná, a ona souhlasila.

„Jenom je to někdy opravdu dřina,“ dodávala, „být matkou svěťice.“

Pak přišla válka a velký nedostatek lékařů a sester, a Enid byla na roztrhání. Stejně tak nějaký čas po válce, kdy se rodila spousta dětí. Až teď, kdy se konečně rozšiřovaly nemocnice a farmy opět začínaly prosperovat, jako by se její služby měly omezit jen na péči o pacienty, kteří trpěli nějakou podivnou či beznadějnou chorobou nebo byli tak nesnesitelně protivní, že je z nemocnice prostě vyhodili.

Toho léta téměř obden vydatně pršelo, a když pak vyšlo slunce, paprsky se v horku odrážely od zmoklých listů a trávy. Ráno bývala mlha – dům stál blízko řeky –, a ani když se rozplynula, nebylo v bujném letním porostu vidět daleko. Husté koruny stromů, keře porostlé a spoutané divokými šlahouny psího vína, lány kukuřice, ječmene a pšenice, louky s vysokou trávou. Všechno je letos napřed, říkali lidé. V červnu byl nejvyšší čas kosit a Rupert si musel pospíšet, aby dostal seno pod střechu, než je zničí déšť.

Domů chodil čím dál později, protože pracoval, dokud bylo vidět. Jednou přišel až večer, v celém domě byla tma, jen na kuchyňském stole hořela svíčka.

Enid vyskočila a šla mu otevřít síťové dveře.

„Nejde proud?“ zeptal se.

„Pšš,“ řekla. Šeptem mu vysvětlila, že děti spí dole, protože v pokojích v patře je moc horko. Srazila k sobě židle a z dek

a polštářů vyrobila lůžka. Musela pochopitelně zhasnout, aby holčičky usnuly. V zásuvce našla svíčku; to jí stačí, aby viděla na psaní do sešitu.

„Na tohle budou vždycky vzpomínat,“ řekla. „Člověk si vždycky pamatuje, když jako dítě spal někde jinde.“

Položil na stůl krabici s ventilátorem do pokoje nemocné. Jel pro něj až do Walley. Přivezl taky noviny a teď jí je podal.

„Napadlo mě, že by vás mohlo zajímat, co je ve světě nového,“ řekl.

Rozložila si noviny na stole vedle sešitu. Byla v nich fotografie dvou psů dovádějících v kašně.

„Píšou tady, že udeřila vlna veder,“ řekla. „To bychom asi bez nich nevěděli.“

Rupert opatrně vyndával ventilátor z krabice.

„To bude skvělé,“ řekla. „Teď je tam docela příjemně, ale zítra jí to v pokoji krásně ochladí.“

„Ráno ho přijdu zapojit,“ řekl. Pak se zeptal, jak se jeho žena cítí.

Řekla mu, že nohy ji už tolik nebolí a po těch nových prášcích, co jí doktor předepsal, je míň unavená.

„Jenomže se jí po nich chce brzy spát,“ dodala. „Což je potíží, když ji chcete navštívit.“

„Jen ať si radši odpočine,“ řekl Rupert.

Rozhovor vedený šepem jí připomněl rozhovory, které vedli na střední škole, když byli oba v posledním ročníku a ono kruté škádlení nebo flirtování, nebo co to vlastně bylo, měli dávno za sebou. Celý poslední rok seděl Rupert za ní a často spolu prohodili pár slov, vždy kvůli nějaké konkrétní věci. Nemáš gumu? Jak se píše „sympatický“? Kde leží Tyrhénské moře? Většinu hovorů začínala Enid, které stačilo, aby se pootočila a spíš vycítila, než viděla Ruperta hned za sebou. Možná si opravdu chtěla půjčit gumu a potřebovala poradit, ale také se chtěla spřátelit. A svým způsobem mu vynahradit, jak ho s kamarádkami

kdysi trápily. Nemělo smysl se teď omlouvat – jenom by ho znovu uvrhla do rozpaků. Jedině když seděl za ní a věděl, že se mu nemůže podívat do tváře, nebyl nervózní. Jestliže se potkali na ulici, odvracel zrak a teprve v posledním okamžiku zamumlal tichý pozdrav, zatímco ona zanotovala: „Ahoj, Ruperte!“ a slyšela ozvěnu toho starého mučení, na které by nejradši zapomněla.

Ale když jí sám zlehka poklepal na rameno, aby se otočila, když se naklonil kupředu a téměř, nebo doopravdy – nikdy si nebyla jistá –, se dotkl jejích hustých vlasů, které nedokázala zkrotit ani ohonem, bylo to jako odpuštění. Cítila se skoro poctěna. Jako by jí vrátil vážnost a sebeúctu.

Kde vlastně leží Tyrhénské moře?

Jestlipak si i on na něco z toho vzpomíná?

Oddělila z novin přílohu. Margaret Trumanová je na návštěvě ve Velké Británii a poklonila se královské rodině. Lékaři se pokoušejí panovníka vyléčit a dávají mu na Buergerovu nemoc vitamín E.

Nabídla mu hlavní část novin. „Zkusím si vyluštit křížovku,“ řekla. „Křížovky mě baví – ráda si u nich po celém dni odpočinu.“

Rupert se posadil a začtl do novin. Enid mu nabídla šálek čaje. Samozřejmě odmítl a řekl, aby se neobtěžovala, ale nedbala na to, protože usoudila, že na venkově může i taková odpověď znamenat souhlas.

„Některé jsou dost těžké,“ řekla, když se vrátila ke křížovce, „a někdy jsou v nich hrozná hlouposti.“ Pak vstala, aby čaj nalila.

Pokud si to všechno pamatoval, jestlipak jí to měl za zlé? Možná mu ta její rozverná přátelskost v posledním ročníku byla stejně protivná a působila na něj stejně nadřazeně jako ty dřívější posměšky.

Když ho poprvé uviděla v tomhle domě, napadlo ji, že se moc nezměnil. Z vysokého, statného mládence s kulatým

obličejem byl teď vysoký, tělnatý muž s kulatým obličejem. Vlasy nosíval vřdycky ostríhané nakrátko, takže teď nebylo znát, že jich je málo a že jsou místo plavé hnědi prošedivělé. Ruměncem překrylo celoroční opálení. A jestli se mu ve tváři zračilo nějaké trápení, patrně ho trápilo pořád totéž – touha najít si ve světě své místo, získat si jméno a uznání.

Vzpomínala na to, jak spolu seděli v jedné třídě. Nebylo jich tam moc – během pěti let všichni lehkomyšní lajdáci odpadli a zbylo jen pár přerostlých, vážných a poslušných dětí, které se pilně učily trigonometrii a latinu. Na jaký život se vlastně připravovali? Jací lidé z nich měli vyrůst?

V duchu viděla ohmatané desky tmavozelené učebnice s názvem *Dějiny renesance a reformace*. Kniha byla použitá, prošla mnoha rukama – tehdy se učebnice nekupovaly nové. Uvnitř byla jména všech dřívějších majitelů, některá patřila už ne nejmladším ženám v domácnosti nebo zdejšími obchodníky. Člověk si těžko představil, jak se z ní učí nebo si červenou tužkou podtrhávají „edikt nantský“ a na okraj dělají vykřičník.

Edikt nantský. Ta absolutní neužitečnost a exotičnost faktů obsažených v těch knihách a ve hlavách tehdejších studentů, tedy i její a jeho, v ní probouzela zvláštní rozněžnost a údiv. Ne nad tím, že se tehdy chtěli stát něčím, čím se nestali. Nic takového. Rupert si jistě nedovedl představit, že by mohl dělat něco jiného než hospodařit na téhle farmě. Byla to slušně prosperující farma a on jediný syn. A Enid nakonec dělala přesně tu práci, jakou si tehdy přála. Nedalo se říct, že by si zvolili špatný život, jednali proti své vůli nebo nechápali, proč si vybrali právě tohle. Šlo jen o to, že nečekali, jak rychle bude plynout čas a jak budou nakonec ne víc, ale málo tím, čím bývali kdysi.

„Amazonský chléb“, řekla. „Amazonský chléb?“

„Maniok?“ navrhl Rupert.

Enid pohlédla na políčka. „Třetí písmeno je ‚s‘.“

„Kasava?“ řekl.

„Kasava? Na začátku je *k*? Kasava.“

Paní Quinnová byla den ze dne vybíravější v jídle. Jednou řekla, že by měla chuť na toust či banánový koktejl. Jindy si poručila sušenky s arašídovou pomazánkou. Enid jí vždycky všechno připravila – pokud něco zbylo, snědly to děti –, a když bylo jídlo hotové, paní Quinnová se na ně nemohla ani podívat nebo jí vadilo, jak voní. Nesnášela ani vůni ovocného rosolu.

Některé dny jí vadil jakýkoli hluk; Enid nesměla zapnout ani větrák. Jindy naopak vyžadovala neustále puštěné rádio a stanici, kde se vysílaly písničky na přání k narozeninám a různým výročím a moderátoři telefonovali posluchačům a kladli jim různé otázky. Za správnou odpověď mohl člověk vyhrát třeba výlet k Niagarským vodopádům, plnou nádrž benzínu, dárkový koš z obchodního domu nebo lístky do kina.

„Je to všechno podvod,“ stěžovala si. „Oni jen tak dělají, jako že někomu telefonují – ti lidi sedí v sousední místnosti a odpověď jim předem řekli. Jedna moje známá kdysi pracovala v rozhlasu, takže vím, jak je to doopravdy.“

V takových dnech mívala zrychlený puls a mluvila velmi rychle, vysokým hlasem, jako by se jí nedostávalo dechu. „Jaké má vaše matka auto?“ obrátila se k Enid.

„Takové hnědorezavé,“ řekla Enid.

„Jakou *značku*?“

Enid řekla, že neví, což byla pravda. Věděla to, ale pak to zapoměla.

„To si koupila jako nové?“ zajímala se paní Quinnová.

„Ano,“ odpověděla Enid. „Ale už jsou to tři nebo čtyři roky.“

„Bydlí v tom velkém kamenném domě vedle Willensových, že?“